

O VODEĆOJ ULOZI SAVEZA KOMUNISTA U JUGOSLOVENSKOJ NARODNOJ ARMII

Izborima i organizacionim promenama učinjen je prvi, po mom mišljenju, lakši deo reorganizovanja SKJ u JNA. Oponomoćstvo CK SKJ za organizaciju SK u JNA donelo je Odluku o organizacionim promenama organizacije SK u JNA, dok su teze za reorganizovanje još na diskusiji i ostaće verovatno sve do IX kongresa SKJ, što ne znači da ih ne treba već sada u praksi proveravati. Može se zapaziti da se ranija diskusija kod članstva više vodila oko organizacionih formi i oblika okupljanja, te zbog toga sada postoji shvatanje da je reorganizacija SK u JNA uglavnom završena. Međutim, samo će konkretan rad i praksa biti realno merilo uspeha. Oni će najbolje potvrditi, dopuniti ili izmeniti, ako bude trebalo, sadašnju strukturu organizacije SK.

Posebno se ukazuje potreba da se još šire i više prodiskutuje u čemu se ogleda i kako se ostvaruje vodeća uloga SK u JNA, koji su zadaci naših organizacija i šta rad komunista u JNA čini, unekoliko, specifičnim.

Još na VI kongresu SKJ 1952. godine zacrtana je nova uloga SK. Pre nekoliko godina u načelu je prihvaćeno da je SK vodeća, a ne rukovodeća snaga radničke klase i svih radnih ljudi, ali je ta postavka zaostajala za praksom. Delovale su razne snage. SK se borio protiv njih i jačao svoju novu ulogu koja se nije zasnivala na vlasti, već na snazi autoriteta. To je dalje jačalo i afirmisalo društveno i radničko samoupravljanje.

Izgradnja socijalizma i neposredne socijalističke demokratije cilj je i nas komunista u Armiji kao integralnog dela SK. Zato pored svog osnovnog zadatka (odbrane zemlje) pripadnici Armije i lično aktivno učestvuju u izgradnji svoje zemlje: pravilnim vaspitanjem mladih vojnika, aktivnošću u radu društveno-političkih organizacija, kao i učešćem u radnim akcijama socijalističke izgradnje. Ali osnovni zadatak Armije, i svih nas u njoj, bio je i ostao da bude borbena spremna i osposobljena za brza dejstva u uslovima savremenih koncepcija, novih ratnih sredstava i da deluje kao jedan organizam. Zbog ovih i drugih činjenica u Armiji ne može biti mesta samoupravnim oblicima, bar ne tamo gde postoji rukovođenje i komandovanje. Zato se i postavlja pitanje kakvu ulogu i mesto treba da ima SK u ovakvim specifičnim uslovima armijskog organizma, kako da deluje u Armiji na jačanju vojne organizacije?

Ranija uloga SK u Armiji i čitavom našem društvu bila je delovanje sa pozicije rukovodeće uloge. Ali ubrzo, naročito posle VIII kongresa SKJ, postavljeno je da SK u JNA ima vodeću ulogu i da je ostvaruje idejno-političkim delovanjem i stvaralačkom inicijativom. Zašto se onda pokreće pitanje vodeće uloge organizacije SK, ako nemamo primera da je ona delovala sa pozicije rukovodeće

uloge u jedinicama? Evo razloga. Analiza sadržaja rada ranijih pa i sada već okrupljenih organizacija SK, a naročito tamo gde se one poklapaju sa formacijskom jedinicom, pokazuje da ni sada nije sve kao što treba. Još ima primera usko prakticističkog prilaznja pitanjima, a ponegde i dupliranja rada sa komandom, čak i da se SK postavljao kao naredbodavac. Okrupljene organizacije SK ne moraju same biti garancija da će i rad biti bolji, iako neosporno u njima već ima pozitivnih rezultata. Okrupljavanje, dakle, može pogodno delovati, ali ne i biti garant za sadržajni rad organizacija SK. Postoji mišljenje da bi uz sadašnje okrupljene organizacije trebalo formirati i aktive-ogranke SK od ranijih osnovnih organizacija. Smatra se da do nezainteresiranosti jednog dela članstva dolazi upravo zato što u novoformiranoj organizaciji SK nije moguće šire i temeljitije ući u problematiku nekih pitanja kao što su, npr. odnosi među komunistima, rešavanje njihovih ličnih problema itd.

Neosporno je da organizacija SK treba da pretresa pitanja iz života i rada svoje jedinice, jer ne može imati neodređen, apstraktan sadržaj rada. Kada se konstatuje da organizacija SK u Armiji može pretresati bilo koje pitanje iz života i rada jedinice, to ne znači da ona to mora činiti uvek. To bi bila vulgarizacija političkog rada. Pri svemu tome nije najvažnije šta, nego kako organizacija SK pretresa pitanja i kako im prilazi. Ako se pitanja pretresaju forme radi dolazi do ponavljanja zadataka komande (npr. sastanci za neku vežbu ili gađanje) i posle kratke i uopštene diskusije sastanak se završava. Ovim ne želimo da potpuno isključimo iz rada organizacije i takva pitanja, naravno prilazeći im politički.

Kad se pretresaju usko prakticistička pitanja, u diskusiji nema mladih, a pogotovo nema vojnika-komunista. Reč imaju uglavnom stariji po činu, jer tu problematiku bolje poznaju i govore šta mlađi moraju činiti. Takav rad nameće i pitanje da li to unapređuje sistem rukovođenja i komandovanja i jača vojnu organizaciju. Može se tvrditi da takva praksa može više štetiti nego joj doprinositi.

Svoju vodeću ulogu u Armiji SK ostvaruje prvenstveno unutar vojnog organizma. Uloga Saveza je u tome da svojim uticajem, ideološko-političkim delovanjem i stvaralačkom inicijativom članstva snažno podiže borbenu spremnost jedinica. Svojim idejnim radom, primernim zalaganjem komunisti mobilišu i podstiču celokupan sastav jedinice, komande u izvršavanju zadataka, idejno osvetljavaju vojnu praksu, bore se za čvrstu disciplinu i pravilne međusobne odnose, za odgovoran odnos prema radu, za snažne i čvrste kolektive, spremne da se prihvate i najtežih zadataka.

Modernizacija jedinica JNA, koja je u toku, ima svoje dve strane — tehničku i ljudsku — a značaj im je podjednak. Prenaglašavanje jedne ili druge u osnovi je pogrešno. Često se na rečima prihvataju zahtevi koje postavlja modernizacija, ali se ne realizuju. Zato je neophodno da tehničku modernizaciju prati modernizovanje svesti i navika, a za to se mora izboriti i u tome u svakom pogledu mora prednjačiti organizacija SK. Da li ćemo i koliko biti zaista vodeća snaga u jedinicama i komandama ne zavisi samo od

želja i usvojenih stavova. Konkretna, svakidašnji rad i lično zalaganje treba da opravdaju i potvrde našu vodeću ulogu. Ako na osnovu stvaralačke inicijative i aktivnosti komunista jača bojna gotovost, disciplina, međusobni odnosi, unapređuje se nastava i bolje rešavaju zadaci, organizacija SK izvršava svoju ulogu. Koliko su komunisti zaista progresivni potvrdiće naša sredina — naši vojni kolektivi. Ako vojnici rade samo zato što to moraju, a starešine zato što su plaćene, to je znak da tu komunisti nisu mnogo uradili. Sa takvim stanjem u svom kolektivu komunisti se ne bi smeli zadovoljiti. Oni se moraju izboriti da se sistem rada komande unapredi, jer je to garancija da će slabosti biti manje i da će se stvoriti takvi međusobni odnosi i stanje gde svaki pripadnik, bio član SK ili ne, pokreće i rešava svoja pitanja komandnom linijom. Nije dobro da to organizacija rešava za komandu. U radu vojne organizacije moramo stvoriti zdravu atmosferu gde su zagarantovana sva prava vojnih lica, gde nema mesta zloupotrebi položaja, maltretiranju i narušavanju drugarstva. Za takve odnose komunisti se moraju izboriti. Na taj način podiže se autoritet i poverenje vojničkog i starešinskog sastava u vojno rukovodstvo — komandu, a u datom momentu to može biti od presudnog značaja. Ali nije ni dobro da se organizacija SK pojavljuje kao faktor iznad vojne organizacije. Nedopustivo je i da se komande pozivaju na autoritet organizacije SK. A to se ponekad čini. Takva praksa je u suštini samo znak nemoći komande, vojnog kolektiva i oportunisti pojedinaца koji, izbegavajući vlastite obaveze (i opasnost zameravanja), angažuju organizaciju SK na rešavanju pitanja koja su sami morali da reše.

Kako je SK vodeća idejno-politička snaga društva, a time i Armije, prirodno je što organizacije SK same odlučuju o tome koja će pitanja i kada razmatrati. Nema pitanja koja ne mogu pretresati organizacije SK. One imaju pravo i obavezu da se bave svim pitanjima iz života i rada jedinice. Ali organizacije moraju svaku pojavu prvenstveno politički ceniti, analizirati socijalne i političke uzroke i doneti takve zaključke koji obavezuju sve komuniste na akciju, a komandi ukazuju na neophodnost ove ili one mere da bi se problem rešio. Načelna postavka — da nema pitanja koje organizacije SK ne mogu pretresati — može služiti za opravdanje uskom praktičizmu koji često štetno deluje na realizaciju vodeće uloge SK u Armiji. Zaključci VI plenuma CK SKJ nas upućuju da uski praktičizam i formalno pokretanje i prilaženje pitanjima sužava i otežava ostvarivanje vodeće uloge SK. Razlog takvog prilaženja najčešće je nizak idejno-politički nivo članstva u organizacijama Saveza komunista.

Vodeća uloga SK uopšte, pa i kod nas u Armiji, zavisi u prvom redu od toga koliko komunisti „teoretski prednjače“. Članovi Saveza moraju poznavati situaciju u svojoj jedinici, osećati zahteve i raspoloženje kolektiva. Od članova SK i organizacije se traži da pravilnije i dalje vide nego drugi. Oni moraju stvarati uslove i klimu za još bolju obuku, savremenu organizaciju i veću efikasnost rada. To se postiže sadržajnijim radom organizacije SK koji treba da se zasniva na dobrom poznavanju atmosfere i uslova rada ko-

munista u jedinici. Komunistima je neophodan optimizam koji će se graditi na realnosti života, a to znači na teškoćama uslova u kojima živimo i radimo.

Međutim, nizak idejno-politički nivo dela članstva predstavlja kočnicu razumevanju suštine sadašnjih kretanja u našem društvu. Treba otvorenije i jasnije ukazati na razloge zašto je nespojivo sa članstvom u SK to što pojedinci ne shvataju osnove razvoja našeg socijalističkog društva, kao i negativne momente koji iz te činjenice proističu. Znanja koja su komunisti u posleratnom periodu stekli, danas su nedovoljna. Ta znanja su odgovarala periodu administrativnog upravljanja. Sadašnjost, onakva kakva jeste, ne odgovara tim predstavama, odnosi u novom društvu su mnogo složeniji. U njemu se javljaju problemi koji se ranije nisu mogli ni pretpostaviti. Mi smo dužni da pomognemo članovima da sagledaju našu današnju političku stvarnost i razloge sadašnjih kretanja u zemlji i svetu. Postoji također nerazumevanje zašto se danas ne daju brže odgovori i stavovi na nejasna pitanja. Danas komunistima nije potrebno samo takvo političko znanje, da umeju sprovoditi date stavove, već da politički cene događaje i na osnovu toga deluju. Pretpostavka za to je podizanje opšte političke svesti i znanja svih članova SK na viši nivo od dosadašnjeg. Samo tako osamostaljeni za politički rad, komunisti i organizacije SK mogu ostvarivati svoju vodeću ulogu u društvu i Armiji. Neosporno da će na takvu ulogu organizacija SK u našim jedinicama pozitivno delovati i činjenica što su u članstvo SK počele primati neposredne izvođače obuke — vojnike omladince.

Da bi se vodeća uloga komunista mogla ostvarivati, moramo u organizacijama SK razvijati i stvarati uslove i odnose koji će to omogućiti. Samo postojanje mlađih i starijih po činu i položaju na sastanku upućuje nas na to da moramo raditi na razvijanju demokratskih odnosa u organizacijama Saveza komunista. Ako se na sastanku vojnici, npr., ne osećaju stvarno ravnopravnim članovima organizacije SK, to se odražava na njihovu aktivnost i uopšte rad kao komunista. U radu organizacija, koje su po broju veće nego do sada, treba nastojati da se za diskusiju ne javljaju uvek isti i da stariji po činu ne daju uvek završnu reč. Praksa pokazuje da mlađi članovi SK daju sve zrelije i bolje predloge i da su sve aktivniji. Ovo bi trebalo shavititi tek kao početak tog procesa.

Slobodniji stvaralački duh, humanije odnose i kritičnije prilaznje sopstvenim slabostima treba da unapređujemo ne samo u radu organizacije SK već i u celoj Armiji. O međusobnim odnosima, o brizi i uslovima pod kojima se živi i radi, o sistemu nagrađivanja i drugim sličnim pitanjima treba još aktivnije da raspravljaju pripadnici Armije, da bi svesnije prihvatili vojnu organizaciju i jačali disciplinu. U sistemu komandovanja treba težiti, kada je to moguće, da se rešenja donose uz sve veću konsultaciju potčinjenih. „Oficiri štaba i drugih organa komandi su dužni da svoja mišljenja i predloge objektivno i slobodno iznesu komandantu i drugim pretpostavljenim starešinama, nezavisno od njihovog mišljenja. Samo na taj način oni mogu pružiti stvarnu pomoć pri donošenju odluka od strane komandanta.” (Ratna služba JNA, t. 139, stav 2).

Unutar organizacija SK već je došla do izražaja takva praksa, ali bi to sada trebalo preneti i na celokupan armijski sastav. Takvim metodom postići ćemo da ljudi rade svesnije, inicijativnije u saznanju da su i oni učestvovali u tome. Od tog rada normalno je očekivati i bolje rezultate.

Pri razmatranju vodeće uloge SK u JNA moramo imati u vidu da vojni organizam nije imun od birokratskih postupaka i drugih negativnih pojava koje narušavaju pravilne odnose. Vojna organizacija postavljena je po strogoj nadležnosti, pretpostavljeni i potčinjeni, tj. na hijerarhijski način. Postojanje hijerarhijske lestvice pogoduje razvoju birokratskih odnosa prema ljudima, radu, obuci i materijalno-finansijskim pitanjima sa svim štetnim posledicama. Napore komunista treba usmeriti tako da oni svojim radom pomažu da sistem komandovanja bude što manje podložan birokratskim uticajima. Ako neko radi suprotno, ako se zalaže na dužnosti, komunisti mogu i moraju na svojim sastancima pokrenuti pitanje slabog rada tog druga, pogotovo ako su greške učestale i zbog toga ima posledica. Organizacija tada cení pitanje prvenstveno politički i svog člana, ako je kriv, poziva na odgovornost, bez obzira na to o kome se radi, a komandi prepušta da ona po svojoj liniji donese odluku.

Često se naglašava i zaključuje da organizacija SK ne sme u radu ići ispred ili iza mera komande, niti da služi kao produžena ruka komandovanja. Postoji i teza o mešanju i nemešanju organizacije SK u stvari komande. Ovakvo postavljanje stvari može onemogućiti organizacijama SK da ostvare vodeću ulogu u svojoj jedinici, jer postoji bojazan da se ode ispred ili iza mera komande, pa čak da se i umeša u njen delokrug rada. Smatram da u nekim pitanjima organizacija SK mora ići ispred, a takođe iza preduzetih mera komande. To sve zavisi od zadataka i uslova u kojima se organizacija SK našla a i od toga kako se priđe problemima. To isto važi i za navodno mešanje i nemešanje u stvari komande. Najpravilnije bi se to pitanje moglo postaviti tako da SK kao samostalna organizacija ne treba da „strepi” od toga da li će ići ispred ili iza mera komande. Organizacija i svaki komunista deluju samostalno, vodeći pri tome računa, da rade na principima socijalističkog morala i imajući stalno u vidu izgradnju samoupravnog socijalizma u našem društvu, a za nas komuniste u Armiji još i jačanje borbene spremnosti jedinica. Organizacija SK može se i kritički postaviti prema merama komande, tj. idejno-političkim aspektima tih mera ako zato ima razloga. Ova postavka nije u suprotnosti sa stavom SK da svoju vodeću ulogu ostvaruje prvenstveno radom unutar vojne organizacije u nastojanju da se sistem komandovanja unapredi. Savez komunista ne treba svoju vodeću ulogu da ostvaruje samo unutar vojne organizacije, iako u načelu tome treba da teži. Pošto SK ne može da skine sa sebe odgovornost za razvoj socijalizma i samoupravnih odnosa, on to ne može ni za razvoj i stanje u Armiji. Zato je potrebna i njegova konkretna i stalna aktivnost.

Ponekad prenaglašavamo specifičan sadržaj rada i ulogu komunista u Armiji. Specifičnost vodeće uloge SK u Armiji neosporno

postoji, no kao što i ostali članovi Saveza rade na različitim poslovima, tako i mi imamo, pored općih, i posebne zadatke. Specifičnost u osnovi je u tome što komunisti u Armiji rade u uslovima postojanja principa subordinacije u radu i komandovanju, a odsutno je samoupravljanje.

Ne mali broj pitanja iz političko-idejne oblasti, pogotovo šireg značaja, zajednički je za organizacije SK u Armiji i građanstvu. Komunisti u Armiji su integralni deo SKJ koji ima svoj program i Statut i važi za sve. SKJ ima zajednička gledanja na pitanja spoljne politike, prema problemima u međunarodnom komunističkom i radničkom pokretu, o putevima izgradnje samoupravnog socijalizma i neposredne socijalističke demokratije, o delovanju komunista u pitanjima religije i drugih predrasuda. Problemi školstva, kulture, međunacionalnih odnosa i druga pitanja jednako su aktuelna za čitavo članstvo u Armiji i van nje. Jednak sadržaj i kriterij kao komunisti moramo imati i u pitanjima demokratskog centralizma u SKJ, kritike i vaspitnih mera, borbe mišljenja, međuljudskih odnosa, zatim o privilegijama, sistemu nagrađivanja, ulozi novca i sl. Ne smemo dozvoliti da se formiraju različite partijske norme, moral i uverenje o boljim, svesnijim ili slabijim komunistima u Armiji ili van nje.

Orijentacija organizacijama SK na pretresanje pitanja šireg političkog značaja ne bi trebalo shvatiti da se rad sada usmerava samo na društvenu aktivnost van Armije. To što će organizacija SK obogatiti i proširiti svoj sadržaj političkog rada može biti samo od koristi, jer omogućava članstvu da zrelije i politički svestranije deluje u pitanjima armijske i druge problematike, a istovremeno uzdiže politički nivo komunista.

Preko SK, u prvom redu, Armija se još više mora otvoriti prema društvu. Komunisti u Armiji i čitav njen sastav obavezni su da kao građani prate i učestvuju u društvenom životu sredine u kojoj žive. Potrebno je još aktivnije uključivanje pripadnika Armije u društveni život sredine u kojoj se nalaze. To može samo da jača ugled Armije i njenu povezanost sa narodom. Sve veća integracija idejno-političkih akcija SK u Armiji i van nje i te kako je poželjna.

Pokretanjem pitanja o vodećoj ulozi SK u socijalističkom društvu i Armiji nameće se potreba da osamostaljene organizacije SK stalno pronalaze kako sadržaj tako i način delovanja koji najviše odgovara političkim potrebama sredine u kojoj rade komunisti. Danas, kada je život vrlo dinamičan, neosporno je potrebno da se dobro proceni koje je pitanje najaktuelnije i kako ga dati članstvu da bi se što konkretnije mobilisalo za dalji rad. U pripremama sastanaka organizacija SK dobro je što šire konsultovanje članstva, da bi se uočila želja i konkretne potrebe za političkom akcijom komunista. Boreći se za bržu izgradnju samoupravnog socijalizma, a kod nas u Armiji i jačanje bojne gotovosti, komunisti se moraju nalaziti u prvim borbenim redovima i tako stalno potvrđivati svoju vodeću ulogu.

Pukovnik
Gracijan ŠKRK